

Thema

De vrouwen van 1 Timoteüs 3:11

P. Niemeijer

In 1994 schreef ik twee artikelen over de vrouwen die in 1 Timoteüs 3:11 genoemd worden.¹ De vraag was: wie worden er bedoeld als Paulus in een passage over vereisten voor diakenen schrijft: ‘Evenzo moeten (hun) vrouwen zijn: waardig, geen kwaadsprekers, nuchter, betrouwbaar in alles’ (vertaling NBG-1951). Ik zette vijf mogelijkheden op een rijtje en gaf aan wat er vóór en tégen die vijf pleitte: 1. de vrouwen van de diakenen; 2. de vrouwen van opzieners en diakenen; 3. vrouwelijke diakenen; 4. vrouwelijke helpsters van de diakenen; 5. de vrouwen in de gemeente in het algemeen.

Hoewel ik niet meer deed dan pro's en contra's van de verschillende mogelijkheden op een rijtje zetten, concludeerde ik wel dat de opvatting van ‘vrouwelijke diakenen’ mij niet waarschijnlijk leek. En verder dat naar mijn mening de opvatting dat het hier zou gaan over ‘vrouwen in het algemeen’, meer aandacht verdient dan ze doorgaans krijgt.

In 2002 schreef E.A. de Boer een serie artikelen in *De Reformatie* over ‘Man, vrouw en kerk’. Ook hij behandelde 1 Timoteüs 3 en ging in op mijn artikelen. Hij opteert - in het voetspoor van J. van Bruggen - juist wel voor vrouwelijke diakenen. Hij wijst daarvoor op de plaats van dit vers: midden tussen de vereisten voor diakenen. Dat de apostel de vrouwelijke diakenen betitelt als ‘vrouwen’, komt omdat het vrouwelijke woord ‘diakones’ in die tijd nog niet gebruikt werd en vrouwen gewoon *diakonos* heetten (vgl. Febe die in Romeinen 16:1 *diakonos* van de gemeente in Kenchreeën wordt genoemd). De Boer zou vers 11 willen vertalen met: ‘Evenzo de vrouwen (onder de diakenen): zij moeten heilig zijn, geen roddelaarsters, verstandig, betrouwbaar in alles.’ Wat over de mannelijke diakenen is gezegd, wordt nog eens extra op de vrouwelijke toegespitst.²

Op de tafel van de laatste synode lagen o.a. een reactie van onze deputaten kerkelijke eenheid op het Nederlands gereformeerde besluit inzake vrouwelijke ouderlingen en predikanten, en een verzoek van de PS Gelderland om een studiedeputaatschap over ‘vrouwen in de kerk’. Het maakt de vraag naar ‘vrouw en ambt’ weer actueel. Het deed me de artikelen van De Boer en mijzelf nog weer eens lezen. En ik heb behoefte om naar aanleiding van die hernieuwde bezinning op de zaak terug te komen. Net als indertijd denk ik dat de vraag welke vrouwen in 1 Timoteüs 3 bedoeld worden, ‘niet eenvoudig te beantwoorden’ is. Veel van de aangevoerde pro's en contra's zou ik zo weer kunnen opsommen. Maar mijn antwoord op de vraag wat ik aannemelijk acht, is inmiddels wel verschoven. Graag leg ik daar rekenschap van af.

Ons model

Als ik me niet vergis, redeneren velen als volgt: de Bijbel verbiedt het leren en regeren door vrouwen; als je onze diakenen nu dat ‘leren en regeren’ - oftewel hun ‘ambt’ - afneemt, kan de vrouw ook diaken worden; dan sluit je heel nauw aan bij de Bijbel die immers ook van vrouwelijke diakenen weet: Febe in Romeinen 16:1 en de vrouwen in 1 Timoteüs 3. Waar moet een studiedeputaatschap van de synode nog over studeren...?

Het lijkt inderdaad simpel. Maar laten we niet te vroeg juichen. Want wij kunnen de diakenen ‘wel even uit de kerkenraad halen’, zeggen dat ze geen ‘ambtsdragers’ zijn en ze onderbrengen in een kerkelijke commissie (vergelijkbaar met de commissie van beheer of de evangelisatiecommissie), maar in de Schrift vinden we de ‘diakenen’ wel in één adem genoemd met de ‘opzieners’ (Fil. 1:1; 1 Tim. 3:1-13). Kennelijk hebben de bijbelse diakenen wel een aparte positie gehad, hoe hun status en die van de opzieners dan ook exact omschreven en van andere functies onderscheiden mogen zijn. Dat is een eerste kanttekening bij de zojuist genoemde ‘simpele oplossing’.

De tweede is: als in de Bijbel sprake is of zou zijn van vrouwelijke diakenen, wat zegt dat dan over *onze* diakenen? Zijn *ónze* diakenen dezelfde als die in de Bijbel genoemd worden? Ik dacht altijd dat wij dat niet zo één-op-één zeiden. We hebben altijd gezegd dat onze drie ambten niet rechtstreeks uit

de Bijbel kwamen, maar ook voor een deel teruggingen op keuzes die in de tijd van de Reformatie in de zestiende eeuw gemaakt zijn. Er zit verschil tussen de bijbelse diakenen en onze! Al zouden er in de Bijbel vrouwelijke diakenen zijn, dan is dat nog niet zomaar door te trekken naar onze diakenen. Maar zouden onze diakenen niet de bijbelse diakenen *moeten* zijn? Zouden we daar niet naar moeten streven? Naar mijn indruk is dat niet te verwezenlijken. Ons is veel te weinig bekend over de precieze inhoud van het bijbelse diakenschap (de enige plaatsen waar ze genoemd worden - 1 Timoteüs 3 en Filippenzen 1 - geven geen informatie over de *inhoud* van hun werk³) en over de concrete omstandigheden van de gemeenten in bijbelse tijden. En daarvan moet je toch wel op de hoogte zijn om de bijbelse diakenen naar vandaag over te plaatsen.

Ik voeg er nog een punt aan toe. Ik zei dat we ons 'ambtelijk model' niet rechtstreeks aan de Schrift ontleen. We hebben als Gereformeerde Kerken in de historie eigen keuzes gemaakt. Dat is wel duidelijk, want de Bijbel kent aanzienlijk meer activiteit in de kerk dan die van predikant, ouderling en diaken. We horen in het Nieuwe Testament behalve van oudsten, opzieners en diakenen ook van evangelisten, leraars, profeten en profetessen, medewerkers en medewerksters van Paulus enz. En in de kerk vandaag zijn er behalve ambtsdragers ook commissies (voor beheer en administratie, voor zending en hulpverlening, voor het beroepen van predikanten), pastorale, diaconale en missionaire werkers, catecheten enz., allemaal m/v. Hoe verhoudt zich dat onderling allemaal? En wat mogen vrouwen wel en wat mogen ze niet? Toch niet zo simpel! En maar goed dat daar eens op gestudeerd wordt.

Febe

Ik schreef zopas: 'als in de Bijbel sprake is of zou zijn van vrouwelijke diakenen.' Alsof dat geen uitgemaakte zaak is! Het staat er toch in Romeinen 16: Febe, diakonos van de gemeente in Kenchreeën! En je kunt de vrouwen in 1 Timoteüs 3 toch ook heel goed als vrouwelijke diakenen zien? Velen zijn dat toch van mening?!

Dat laatste kan ik niet ontkennen. Of ze het *terecht* van mening zijn, is iets anders.

Laten we maar eens met Febe beginnen.⁴ Zij wordt aangeduid als 'diakonos' van de gemeente in Kenchreeën. Dat gebeurt in een gedeelte waarin Paulus haar aanbeveelt aan de gemeente in Rome. Paulus heeft vier redenen om aan de gemeente in Rome te vragen haar te helpen: 1. ze is een zuster in de Here; 2. ze komt als diakonos van de gemeente in Kenchreeën; 3. het past bij heiligen als de christenen in Rome om gastvrij te zijn; 4. Febe is voor Paulus en anderen een 'beschermvrouwe' geweest aan wie ze veel te danken hebben.

Het gaat nu om dat tweede: ze komt als 'diakonos van de gemeente in Kenchreeën'. 'Ze komt als', zeg ik. Want er staat maar niet dat ze diakonos is net zoals ze ook 'onze zuster' is. Bij dat 'diakonos' staat er in het Grieks nog een woord bij. Er staat letterlijk vertaald: Febe, onze zuster, *zijnde* diakonos van de gemeente in Kenchreeën. Dat woord *zijnde* heeft een specifieke functie. We vinden het ook in bijvoorbeeld Johannes 11:48.⁵ Daar zegt Kajafas, *zijnde* de hogepriester van dat jaar, iets over Christus. Dat betekent, dat hij het *in zijn hoedanigheid* als hogepriester zegt. Als fungerend hogepriester, zou je ook kunnen zeggen. Als in Romeinen 16 nu gezegd wordt dat ze in Rome Febe moeten ontvangen 'zijnde diakonos van de gemeente in Kenchreeën', dan geeft dat aan dat ze wordt *aanbevolen* en dat ze *ontvangen* moet worden 'in haar kwaliteit van' diakonos van Kenchreeën. In die hoedanigheid komt ze naar Rome. En als zodanig moet ze ontvangen worden.⁶

En nu dat woord 'diakonos'. Dat *kán* 'diaken' in de zin van een kerkelijk ambt betekenen. Maar dat hoeft niet. In de brief aan de Romeinen wordt het woord naast Romeinen 16 nog een aantal keren gebruikt. Maar nooit in de formeel ambtelijke betekenis! Ook volgens het woordenboek betekent diakonos bepaald niet standaard: *diaken*. Heel vaak betekent het in het algemeen 'dienaar' of 'helper'. Het kan ook een bode zijn. Ook als het bij Febe om een formele ambtelijke aanduiding zou gaan, dan is dat nog niet *ons* diakenambt. Bij ons zijn diakenen immers ambtsdragers met een taak *binnen* een plaatselijke gemeente. Als je naar een andere gemeente gaat voor een taak, kan dat niet *als* diaken. Maar dat wordt nu juist wel van Febe gezegd! Dat ze 'als diaken' naar Rome ging. Je kunt wel ergens heen als afgevaardigde of gedeputeerde. Wellicht moeten we aan zoiets denken bij Febe. Ze komt officieel namens de gemeente in Kenchreeën naar Rome. Als een functionaris met een specifieke opdracht. Maar als wat voor functionaris en met wat voor taak, dat is niet duidelijk.⁷ In ieder geval niet als diaken in *onze* betekenis van het woord.

Wat zegt Romeinen 16 dus? Febe had zeker een functie in de kerk. Maar of dat een *ambtelijke* functie was en of ze diaken was in ónze zin van het woord, dat is beslist niet uitgemaakt! De NBV vertaalt dan ook: Ik beveel onze zuster Febe bij u aan, die in dienst staat van de gemeente in Kenchreeën.

Vrouwelijke diakenen?

We gaan naar 1 Timoteüs 3 en de daar genoemde vrouwen.

Dit hoofdstuk wordt wel een ‘ambtsdragersspiegel’ genoemd. Men beschouwt het als een opsomming van vereisten waaraan verschillende ‘functionarissen’ moeten voldoen: opzieners, diakenen en vrouwen. Men verwijst naar de grammaticale opbouw van het hoofdstuk (althans de verzen 2-13): de drie groepen ‘opzieners’ (vers 2), ‘diakenen’ (vers 8) en ‘vrouwen’ (vers 11) staan in een opsomming die grammaticaal afhankelijk is van een Grieks woord in vers 2 (*dei*: het is behoorlijk dat ...; in onze vertaling weergegeven met: opzieners, diakenen en vrouwen *moeten*). Bovendien zijn de drie groepen aan elkaar gekoppeld door het woordje ‘evenzo’. Dat wijst erop dat het om drie vergelijkbare groepen gaat: drie soorten ‘functionarissen’. En de ‘vrouwen’ van vers 11 zijn dan ook aparte functionarissen, en wel op het gebied van het diaconaat. Dit laatste leidt men af uit het gegeven dat de vereisten voor ‘vrouwen’ staan midden in een gedeelte over ‘diakenen’. Dat kan niet anders dan betekenen dat deze vrouwen zich op diaconaal gebied bewogen.⁸ Het is hét argument om de vrouwen te zien als ‘vrouwelijke diakenen’!

In een van mijn artikelen uit 1994 heb ik aangegeven, dat als je in 1 Timoteüs 3 zo’n ‘keurige opsomming van functionarissen’ ziet, je de ‘vrouwen’ juist moet *onderscheiden* van de ‘diakenen’. Immers, het woordje ‘evenzo’ dat in 1 Timoteüs 2 en 3 een aantal keren wordt gebruikt, geeft niet alleen iets soortgelijks aan, maar ook iets ánders.⁹ In 2:8 worden de mannen aangesproken, in vers 9 ‘evenzo’ de vrouwen. Dat is dan een *nieuwe* groep. Hetzelfde geldt in hoofdstuk 3: eerst wordt over opzieners gesproken, daarna ‘evenzo’ over diakenen. Dat is een *nieuwe* groep. Als ook de vrouwen van vers 11 met ‘evenzo’ worden ingeleid, moet de conclusie zijn: een nieuwe, van de vorige onderscheiden groep. En dus juist géén diakenen! In mijn artikel uit 1994 gaf ik aan dat het niet uitgesloten was dat het hier over ‘vrouwen in het algemeen’ ging. De aanduiding ‘vrouwen’ komt in 3:11 immers niet voor het eerst voor. Ook in hoofdstuk 2 worden ‘vrouwen’ aangesproken. En de hoofdstukken 2 en 3 horen bij elkaar: ze vallen beide onder ‘dit alles’ wat Paulus aan Timoteüs wilde doorgeven (3:14). De zin van deze bepaling zou een soort tussenopmerking zijn, dat het er voor vrouwen echt niet minder op aankomt (zoals bij de Joden het geval was: daar hoefden vrouwen de Tora niet te leren en konden ze niet optreden als getuige in een proces) in de dienst van de Here. Niet alleen voor mannelijke functies gelden vereisten, die gelden *net zo goed* (‘evenzo’) voor de taak van vrouwen.

De Boer wierp tegen dat op deze manier in feite de opvallende plaats van vers 11 *tussen de voorschriften over diakenen* (8-10 en 12-13) niet tot zijn recht komt. Dat wijst toch op een bepaald verband tussen ‘vrouwen’ en ‘diakenen’. Ik ben geneigd hem dat toe te stemmen. Het was ook in 1994 voor mij de belangrijkste reden om ook de opvatting ‘vrouwen in het algemeen’ niet zonder meer aan te hangen. Ook die opvatting had en heeft zijn ‘tegens’.

Als we ervan uitgaan dat de ‘vrouwen’ in vers 11 op de een of andere wijze verbonden zijn met de in vers 8 en 12 genoemde diakenen, dan komen twee relaties in aanmerking: het gaat om mannelijke en vrouwelijke *collega*’s of het gaat om ‘diakenen’ en *hun* vrouwen.¹⁰ De Boer kiest voor de eerste oplossing: de vrouwen zijn collega’s van de diakenen. Behalve de opbouw van het hoofdstuk (zie hierboven) wijst hij daarvoor mét anderen op het feit dat er niet staat ‘*hun* vrouwen’. Niet voor niets staat ‘*hun*’ in 3:11 in de NBG-vertaling 1951 tussen haakjes: het is door de vertalers toegevoegd. In 1994 noemde ik dit ook als argument *contra* de opvatting dat het hier zou gaan om de vrouwen *van* diakenen. Inmiddels denk ik daar wat anders over. Mee door het artikel van De Boer. Want hij geeft als vertaling van zijn voorkeur: ‘Evenzo de vrouwen (onder de diakenen): zij moeten ...’ Ook De Boer voegt dus voor de verstaanbaarheid wat toe: onder hen. Maar ook dat is een particuliere toevoeging. Wel nodig, omdat je anders bij het woord ‘vrouwen’ niet direct denkt aan een ambt of functionaris. Op dit punt is de opvatting ‘vrouwelijke diakenen’ dus net zo kwetsbaar als die van ‘vrouwen van de diakenen’.

Daar komt nog wat bij. Het in de vertaling toevoegen van het woordje *hun* is minder vreemd dan dat van ‘onder hen’. Daarvoor verwijs ik naar vers 12 waar ieder vertaalt: *hun* kinderen. Maar dat staat er

niet. Er staat alleen: kinderen. Maar het is duidelijk dat het om *hun* kinderen gaat.¹¹ Waarom zou dat in vers 11 ook niet het geval kunnen zijn: vrouwen waarmee bedoeld wordt ‘*hun* vrouwen’?

Met deze opmerkingen heb ik de belangrijkste argumenten vóór de opvatting dat de vrouwen in 1 Timoteüs 3 vrouwelijke diakenen zouden zijn, van kanttekeningen voorzien: het woordje ‘*hun*’ toevoegen is niet zo vreemd; en het woordje ‘*evenzo*’ deelt de vrouwen niet in bij, maar *onderscheidt* ze juist van de diakenen.

Ik voeg daar nog wat aan toe. Want de opvatting ‘vrouwelijke diakenen’ kent ook nog een aantal bezwaren.

1. De aanduiding ‘vrouwen’ bevat niets van een functieaanduiding, zoals ook De Boer aangeeft.
2. Er kan wel gezegd worden dat de criteria voor de ‘vrouwen’ vergelijkbaar zijn met die van de diakenen, maar het gaat a. om een veel korter rijtje dan bij opzieners en diakenen; en b. om een rijtje van criteria die - anders dan die voor opzieners en diakenen - niet specifiek ambtelijk o.i.d. zijn.
3. De vraag rijst waarom er een *apart* lijstje criteria voor ‘vrouwen’ moet zijn als ze, zoals De Boer stelt, tot de diakenen behoord hebben.
4. Opvallend is in vers 11 het ontbreken van de vereiste dat ze vrouw van één man zijn of geweest zijn. Bij de ‘weduwen’ in 5:9 wordt die vereiste wel genoemd. En deze vereiste staat ook bij opzieners en diakenen (ook niet zo’n vreemd criterium wellicht in een gemeente waarin op het gebied van het huwelijk dwaalleer dreigde, 1:10; 4:3). Opmerken dat deze vereiste al bij de diakenen staat en mutatis mutandis ook voor de vrouwen geldt, stuit op het bezwaar dat de vereiste van waardigheid die aan de vrouwen wordt gesteld, ook al bij de diakenen stond, maar in vers 11 wel ‘herhaald’ wordt. En als gezegd wordt dat de vereiste van het ‘de vrouw van één man geweest zijn’ bij de weduwen staat en daarom hier niet genoemd hoeft te worden, dan zou dat betekenen dat de vrouwen van 1 Timoteüs 3 dezelfde zijn als de ‘weduwen’ van hoofdstuk 5. Dat zou kunnen, maar ik constateer wel dat deze tekst dan niet te gebruiken is in een algemeen verhaal over *vrouw* en ambt. Dan gaat het immers heel specifiek om bepaalde vrouwen: weduwen, en dan ook nog ‘op leeftijd’.
5. Als het in 3:11 over vrouwelijke diakenen gaat, die een eigen lijstje criteria krijgen, dan is het vreemd dat in vers 12 ineens weer overgestapt wordt op de mannelijke diakenen. Die overgang is lastig te verklaren.

***Hun* vrouwen**

Het zal duidelijk zijn: de opvatting dat 3:11 over vrouwelijke diakenen gaat, stuit op heel wat bezwaren. En de sterkste argumenten ervóór zijn van forse kanttekeningen te voorzien.

Het geheel overziende voel ik nu - anders dan in 1994 - het meest voor de opvatting dat het gaat om ‘vrouwen van de diakenen’. Het verklaart de plaats van vers 11 tussen de verzen 8-10 en 12-13. Het verklaart de weinig ambtelijke benaming ‘vrouwen’ alsmede de weinig ‘ambtelijke’ vereisten. Het maakt duidelijk waarom een vereiste over het wettig getrouwd (geweest) zijn ontbreekt. Het toevoegen in de vertaling van het woordje ‘*hun*’ is te verdedigen vanuit de plaats van dit vers en vanuit een soortgelijke formulering in vers 12 (*hun* kinderen). Het woordje ‘*evenzo*’ in vers 11 geeft zowel een relatie als een onderscheid met de voorgaande groep van diakenen aan.

Maar er zijn tegen deze opvatting toch ook bezwaren? Als het over de vrouwen van diakenen gaat, had dan een plaatsing van dit vers ná vers 12 niet meer voor de hand gelegen? En moeten er alleen vereisten gesteld worden aan de vrouwen van diakenen? Geldt voor de vrouwen van opzieners niet hetzelfde?

Eerst maar die plaatsing van vers 11 vóór vers 12. Was het niet duidelijker geweest als een bepaling over ‘vrouwen van diakenen’ ná vers 12 was geplaatst?

Ja, dat zou duidelijker zijn geweest. Maar maakt de huidige plaatsing de opvatting ‘vrouwen van diakenen’ echt onmogelijk? Stel dat vers 11 ná vers 12 had gestaan: had iedereen dan niet meteen de opvatting ‘vrouwen van de diakenen’ toegestemd? Als dát zo is, is dan de plaatsing van vers 11 vóór 12 echt zo zwaarwegend, dat het een doorslaggevende reden is om de opvatting dat het in vers 11 om de vrouwen van diakenen gaat, af te wijzen? Krijgt het punt van de volgorde dan niet een al te groot gewicht?

Daar komt een tweede vraag bij: is de volgorde van vers 11 en 12 inderdaad zo beslissend? Ligt het

niet voor de hand dat de opstelling van hun vrouwen meespeelt bij de geschiktheid van diakenen voor hun taak? Opzieners worden heel nadrukkelijk getoetst en beoordeeld op het punt van hun gezinnen: als ze hun huis niet kunnen besturen, hoe zullen ze het de gemeente dan wel kunnen (vers 4,5)?! Ook diakenen moeten op de proef gesteld worden (vers 10). Ook hun gezinnen tellen mee. Dan zijn er twee manieren van kijken: vanuit wat de mannen en vaders richting vrouw en kinderen doen (vers 12) en vanuit wat hun vrouwen doen (vers 11). Is de volgorde van de verzen 11 en 12 echt een obstakel voor de opvatting dat het hier om de vrouwen van diakenen gaat? En zou het zo bezien echt buiten de orde zijn om naast eisen aan de diakenen ook eisen aan hun vrouwen te stellen?

Het geheel van de brief

Blijft het punt: waarom worden deze vereisten voor de 'vrouwen van' wel bij de diakenen en niet bij de opzieners genoemd? Dat is een lastig punt. Maar ik kan er niet omheen: het vraagt om een verklaring. Daarvoor kijk ik wat breder in de brief.

Ik schreef eerder dat men in 1 Timoteüs vaak een keurige opsomming van vereisten voor opzieners en diakenen geeft. Maar waarvoor is dat eigenlijk nodig? Kende men op dat moment dan geen criteria voor 'ambtsdragers'? Dat lijkt me niet aannemelijk. Er wáren in Efeze al oudsten en dat zal verantwoord gebeurd zijn. Maar wat is dan de reden dat Paulus deze vereisten hier opsomt? Laat me een poging wagen!

Paulus is op dit moment zelf niet in Efeze. Hij hoopt er wel weer naar toe te gaan, maar weet niet wanneer hem dat zal lukken. Kennelijk is de situatie in Paulus' afwezigheid zo dat bepaalde lieden hun kans schoon hebben gezien om daarvan misbruik te maken. Hoe het ook zij: de apostel voelt zich gedrongen om Timoteüs van advies te dienen.

Allereerst blijkt er dwaalleer de kop op te steken. Lieden die met vreemde leringen komen en daarmee ingang proberen te krijgen in de gemeente. Timoteüs moet hen weerleggen en weerstaan.

Daarnaast lijkt er nog wat aan de hand. Het heeft te maken met de plaats die allerlei lieden nastreven in de gemeente. Er zijn (kennelijk rijke) vrouwen die (in een ook uit slaven en slavinnen bestaande gemeente, 6:1) indruk proberen te maken en een speciale positie proberen te claimen door opzichtige haardracht, dure kleding, goud en parels (2:9). Er zijn vrouwen die moeite hebben zich te schikken en die uitdrukkelijk te horen krijgen dat ze niet mogen onderwijzen of gezag mogen hebben over mannen (2:12). Er zijn weduwen die zich te veel toe-eigenen in de gemeente (5:9). Er zijn gemeenteleden die Timoteüs ondanks zijn positie minachten vanwege zijn jonge leeftijd (4:12). Er zijn er kennelijk die oudsten niet de vereiste eer bewijzen (5:17), en zelfs ongefundeerde beschuldigingen tegen hen indienen (5:19). Er zijn er die kennelijk wat al te snel door handoplegging (vgl. 4:14) tot ambtsdrager bevestigd willen worden (5:22). Er zijn er die blijk geven van afgunst, onenigheid, laster en kwaadaardige verdachtmakingen (6:4). Als we dat alles tot ons laten doordringen, rijst er een beeld voor ons op van een gemeente waarin er veel te doen was rond het krijgen van wat gezien werd als erefuncties. Daarin werd met aanklachten tegen bestaande ambtsdragers gestrooid en werden oneigenlijke middelen ingezet om zich in de ambtelijke dienst in te dringen. Ook vrouwen lieten zich kennelijk niet onbetuigd om zelf een goede positie te krijgen of om die voor hun mannen te regelen dan wel hun mannen tot het verwerven van hoge posities te pushen.

Vanuit deze achtergrond valt op dat in 1 Timoteüs 3 dan ook niet puur een zakelijke regeling wordt getroffen, maar het hoofdstuk inzet met: indien iemand *staat naar* het opzienersambt (NBV: indien iemand opziener *wil worden*). Het gaat dus om het op de goede manier ambtsdrager *worden*. Ook valt op dat in 3:13 gesproken wordt over diakenen die 'zich een ereplaats verwerven' (NBV: aanzien verwerven). Kennelijk vond men dat belangrijk!

Er bestond kennelijk een zucht om opziener te worden. Dáár gaat het in vers 2 immers om: om het staan naar het opzienersambt, om het opziener willen worden.¹² De apostel zet daar een rem op door aan te geven aan welke vereisten opzieners moeten voldoen (vss. 2-7) en door te laten zien dat diakenen en hun vrouwen zich door een andere opstelling moeten laten beheersen dan door over de rug van anderen heen te streven naar wat zij voor zichzelf of hun man een begerenswaardige positie vinden (vss. 8-13).¹³

Vrouwen van opzieners hadden niets meer te wensen: hun man had de kennelijk begerenswaardige positie van opziener. Vrouwen van diakenen konden nog wel - door een verkeerde geest vervuld - zitten azen op meer aanzien voor zichzelf en op een andere positie voor hun man. Voor zulke vrouwen

is het inderdaad belangrijk te horen dat ze ‘waardig moeten zijn, geen kwaadspreeksters, nuchter en betrouwbaar in alles’.

Conclusie

Uit het voorgaande trek ik drie conclusies:

1. Het ambtspatroon in het Nieuwe Testament is niet linea recta terug te vinden in het onze. Nauwgezette studie over vrouw en ambt is geen overbodige activiteit.
2. In 1 Timoteüs 3 is geen sprake van vrouwelijke diakenen.
3. Ons denken over wie er al of niet ambtsdrager mogen worden, moeten we zowel van mannelijke als van vrouwelijke zijde vrijhouden van de door Paulus afgewezen motieven en methodes. Het streven naar aanzien en het vervuld zijn van afgunst zijn onverenigbaar met het dienen in of uitsluiten uit een van de ambten door wie dan ook.

Noten:

1. ‘Niet te beperkt!’, in: *Nader Bekeken*, jrg. 1, nr. 5 (mei 1994), p. 101-103; ‘Vrouwelijke diakenen?’, in: *Nader Bekeken*, jrg 1, nr. 6 (juni 1994), p. 125-127.
2. ‘Vrouwen-diakenen. Dienende vrouwen in het Nieuwe Testament 1’, in: *De Reformatie*, jrg. 77, nr. 21 (2 maart 2002), p. 448-452.
3. Vanouds worden ook ‘de zeven’ van Handelingen 6 gezien als diakenen. Het woord ‘diaken’ wordt voor hen echter niet gebruikt. Over hun taak bestaat verschil van mening: bedienden zij de tafels van de weduwen of stonden ze aan het hoofd van de weduwen die actief waren in de ‘dagelijkse verzorging’?
4. Over haar schreef ik in *Nader Bekeken* jrg. 1 nr. 4 (april 1994), p. 77-79 onder de titel ‘Zuster zonder grenzen’. Wat in dit artikel volgt, is daar al in essentie - en uitgebreider verantwoord - te vinden.
5. Deze verwijzing dank ik aan D. Holwerda, *De Schrift opent een vergezicht. Gebundelde bijdragen tot de exegeze van het Nieuwe Testament*, Kampen 1998, p. 596.
6. In deze opvatting van het woord ‘zijnde’ zit mijn belangrijkste verschil met het door De Boer genoemde artikel van J. van Bruggen, ‘Een vrouw waar geen woorden voor zijn (Romeinen 16,1-2)’, in: F.H. Folkerts e.a. (red), *Ambt en aktualiteit* (feestbundel voor prof. dr. C. Trimp), Haarlem 1992, p. 51-60.
7. Daar helpt zelfs het door De Boer aangehaalde grafschrift op de Olijfberg uit de vierde eeuw niet bij. Dat biedt niet meer dan een ‘exegeze’ uit een latere tijd en een andere ‘wereld’ dan Romeinen 16. Het is niet canoniek!
8. J. Roloff in zijn commentaar op 3:11 (EKK, 1988): ‘Daran, dass mit den “Frauen” weibliche Diakonen ... gemeint sind, sollte kein Zweifel mehr möglich sein’. Volgens L. Oberlinner (Herders Kommentar, 1994) ‘ist vom Text her keine letzte Sicherheit zu gewinnen’.
9. Vgl. mijn artikel ‘Vrouwelijke diakenen?’, p. 126.
10. De opvatting ‘helpsters van de diakenen’ is niet aannemelijk. De aanduiding ‘vrouwen’ is daarvoor veel te weinig specifiek, terwijl ook niet duidelijk is of er zulke officiële helpsters functioneerden en of zulke vrouwelijke helpsters er alleen en specifiek op diaconaal gebied waren. Er zijn er die bij deze ‘vrouwen’ denken aan de ‘weduwen’ van hoofdstuk 5, maar dan is niet duidelijk waarom hier niet gewoon sprake is van ‘weduwen’, en waarom de criteria die in 5:9v voor de weduwen genoemd worden, hier geen plaats gekregen hebben.
11. Vgl. George W. Knight III in zijn commentaar bij 3:11 (NIGTC, 1992).
12. Vgl. J. van Bruggen, *Ambten in de apostolische kerk. Een exegetisch mozaïek*, Kampen 1984, p. 114.
13. Opvallend is dat in vers 2 ‘opziener’ in het enkelvoud staat, terwijl diakenen in vers 8 in het meervoud staat. In vers 2 gaat het om de nagestreefde functie, vandaar het enkelvoud; in vers 8 om mannen die naar deze functie konden streven, vandaar het meervoud.